

ПОКАЗАТЕЉИ КВАЛИТЕТА
ЗА ОБЛАСТ
„СТИЦАЊЕ И ОБНОВА ЗНАЊА И ВЕШТИНА
ЗАПОСЛЕНИХ“
У БОЛНИЦАМА У БЕОГРАДУ
2012-2019

Мр сц. мед. др Анђелија Нешковић

Градски завод
за јавно здравље
Београд

САДРЖАЈ

Показатељи квалитета у области стицања и обнове знања	2
УВОД.....	3
Проценат особа које су бар једном похађале курс, семинар, или учествовале на конгресу или стручном састанку из области која је релевантна за њихов стручни рад	4
Број радионица, едукативних скупова и семинара одржаних у здравственој установи	9
Број акредитованих програма континуиране медицинске едукације од стране Здравственог савета Србије, а чији су носиоци (предавачи) запослени у здравственој установи.....	13
Постојање плана едукације за све запослене у здравственој установи	Error! Bookmark not defined. 17
ЗАКЉУЧАК.....	17
ЛИТЕРАТУРА	18

Стицање и обнова знања и вештина запослених

Показатељи квалитета који се прате у области стицања и обнове знања и вештина запослених у здравственој установи су:

1. Постојање плана едукације за све запослене у здравственој установи
2. Број радионица, едукативних скупова и семинара одржаних у здравственој установи
3. Проценат особа које су бар једном о трошку установе похађале курс, семинар, или учествовале на конгресу или стручном састанку из области која је релевантна за њихов стручни рад
4. Број акредитованих програма континуиране медицинске едукације од стране Здравственог савета Србије, а чији су носиоци (предавачи) запослени у здравственој установи.

УВОД

У складу са чланом 171 Закона о здравственој заштити („Службени гласник РС“ бр. 25/19), здравствени радници и здравствени сарадници имају право и дужност да у току рада стално прате развој медицинске, стоматолошке, фармацеутске, као и других одговарајућих наука и да се стручно усавршавају ради одржавања и унапређења квалитета свога рада.

Праћење показатеља квалитета из области стицања и обнове знања и вештина запослених уведено је од 1. јула 2004. године, актом министра здравља „Објашњење за праћење квалитета рада у здравственим установама“. Овим документом је дефинисано да најмање 30% запослених у току календарске године треба да учествује у базичној обуци за унапређење квалитета стручног рада, и то највише пет радних дана који се плаћају на терет послодавца. Правилником о показатељима квалитета здравствене заштите из 2007. године („Службени гласник РС“ бр. 57/2007) је озакоњена обавеза здравствених установа да омогуће учешће најмање 30% запослених у обуци и едукацији на терет послодавца. Све здравствене установе су имале обавезу да прате и извештавају о три показатеља квалитета: проценту запослених који су учествовали у стицању и обнови знања у току календарске године, броју радионица, едукативних скупова и семинара одржаних у здравственој установи и да ли постоји план едукације за све запослене у установи.

Доношењем новог Правилника о показатељима квалитета здравствене заштите („Службени гласник РС“ бр. 49/2010), промењени су показатељи квалитета у области стицања и обнове знања, а додат је и један нови показатељ (број акредитованих програма континуиране медицинске едукације). Показатељ који се односи на проценат особа које су бар једном учествовале на едукацији о трошку установе је измењен, тако да се односи само на здравствене раднике и сараднике, а не на укупан број запослених у установи, док је показатељ који се односи на број одржаних стручних скупова и семинара у здравственој установи промењен тако да обухвата само акредитоване програме. Здравствене установе прате и извештавају о овим показатељима квалитета од 1. јула 2011. године.

У овом поглављу су анализирани показатељи квалитета у области стицања и обнове знања запослених у 2019. години у 25 стационарних установа у Београду, с обзиром да Клиника за рехабилитацију „Др Мирослав Зотовић“ није доставила податке. Такође су анализирани подаци и трендови у осмогодишњем периоду, од 2012. до 2019. године (подаци за 2011. годину су искључени из анализе, с обзиром да постоје само за шестомесечни период – од 1. јула до 31. децембра) за свих 26 болница. Подаци су приказани збирно за све болнице у Београду, као и по појединачним установама. За потребе ове анализе све болнице су груписане у 5 група:

- ✓ I група : КЦС и 4 клиничко-болничка центра;
- ✓ психијатријске болнице: Институт за ментално здравље, Клиника за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“, Специјална болница за болести зависности и Клиника за неурологију и психијатрију за децу и омладину;
- ✓ педијатријске болнице: Универзитетска дечја клиника, Институт за здравствену заштиту мајке и детета Србије „Др Вукан Чупић“ и Институт за неонатологију;
- ✓ болнице за рехабилитацију: Институт за рехабилитацију, Клиника за рехабилитацију „Др Мирослав Зотовић“, Специјална болница за рехабилитацију и ортопедску протетику и Специјална болница за церебралну парализу и развојну неурологију;
- ✓ остале болнице (9 болница).

1. Проценат особа које су бар једном о трошку установе похађале курс, семинар, или учествовале на конгресу или стручном састанку из области која је релевантна за њихов стручни рад

- Израчунава се као број здравствених радника и здравствених сарадника у болници који су бар једном у току извештајног периода о трошку установе похађали курс, семинар или учествовали на конгресу из области која је релевантна за њихов рад, подељен са бројем запослених здравствених радника и сарадника и помножен са 100.
- Овом евиденцијом нису обухваћени запослени који су на специјализацијама, субспецијализацијама, магистарским или докторским студијама.
- Под термином «на терет послодавца», односно «о трошку установе» подразумева се да је здравствена установа учествовала у трошковима едукације запослених на било који начин: директном новчаном надокнадом трошкова едукације (котизација, смештај, пут) или давањем сагласности за плаћено одсуство (дневница) у случају постојања донатора новчаних средстава. Такође, подразумева и све облике едукације које су одржане у здравственој установи (за запослене), без обзира да ли трошкови организације иду на терет послодавца или су донирани од стране других лица или организација.

Према члану 150 Закона о здравственој заштити, здравствени радници су: доктори медицине, доктори денталне медицине, магистри фармације, магистри фармације – медицински биохемичари, медицинске сестре, здравствени техничари и друга лица са завршеном високом, односно средњом школом здравствене струке.

Здравствени сарадници су лица која обављају одређене послове здравствене заштите у здравственој установи, а немају стечено средње, односно високо образовање здравствене струке.

Све бржи развој медицинског знања, нових лекова и других технологија утиче да здравствени радници и сарадници током целог радног века, морају да уче и усвајају нове методе и протоколе у дијагностици и терапији, односно да прате и примењују најновија достигнућа у својој професији. На тај начин унапређују квалитет свог рада и постижу боље резултате у лечењу, чиме омогућавају и веће задовољство пацијената. Стално учење и усавршавање у струци је и неопходан услов за обнову лиценце. Здравствени радници у Србији треба да сакупе 140 бодова у периоду важења лиценце у поступку континуиране медицинске едукације кроз програме везане за делатност коју обављају, да би могли да обнове лиценцу (Правилник о ближим условима за издавање, обнављање или одузимање лиценце члановима комора здравствених радника „Службени гласник РС“ бр. 119/2007, 23/2009, 40/2010 и 102/2015).

Истраживања су показала да су програми лиценцирања и сертификације медицинских сестара повезани са смањењем стопе падова пацијената (1), нижом стопом болничких инфекција (2) и нижим морталитетом. (3) Сертификовани хирурзи су имали нижу стопу морбидитета и морталитета код ресекције колона (4), док је смртност од акутног инфаркта миокарда била за 19% мања код пацијената које су лечили сертификовани кардиолози (5).

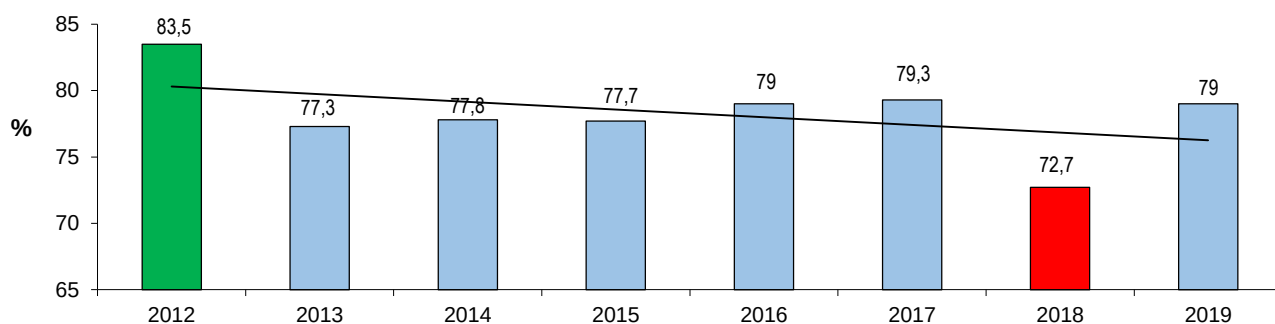
Као најчешће препреке за похађање програма континуиране медицинске едукације, лекари у Јапану су навели: неадекватно време одржавања, избор тема, квалитет програма и финансијске разлоге. (6)

Резултати

У 25 београдских болница у 2019. години (без Клинике за рехабилитацију „Др Мирослав Зотовић, која није доставила податке), је радило 16.029 здравствених радника и сарадника. То је мање у односу на претходну годину за 34 (разлика је рачуната за ових 25 болница). У стицању и обнови знања и вештина о трошку установе, похађањем курсева, семинара или учешћем на конгресу из области која је релевантна за њихов стручни рад, учествовао је 12.661 радник или 79%, за 1.053 радника више у односу на претходну годину (графикон 1). У периоду 2012-2019. године овај показатељ има опадајући тренд који није статистички значајан ($b=-0,580$, $p=0,232$).

И у овом извештајном периоду, **подаци за Клинички центар Србије су некомплетни** (подаци клиника за ендокринологију, дерматовенерологију, болничку апотеку, службу болничке епидемиологије садрже само број запослених, а недостају сви показатељи који се односе на стицање и обнову знања запослених).

Графикон 1. Процент запослених у болницама у Београду који су учествовали у обнови знања и вештина, 2012-2019.

Посматрано по установама, присутне су велике разлике у вредности овог показатеља. Мање од 30% запослених је учествовало у стицању и обнови знања и вештина на терет послодавца у КБЦ „Бежанијска коса“ (3%), Институту за неонатологију (10%), Институту за кардиоваскуларне болести „Дедиње“ (22,5%), Универзитетској дечјој клиници (28,5%) и Специјалној болници за ендемску нефропатију (29,8%). Овако ниски проценти објашњавају се неадекватним евидентирањем података у овим установама, односно чињеницом да се евидентирају само екстерне екудације за које је здравствена установа сносила трошкове, док се не евидентирају учесници интерних едукација.

У 8 болница су сви здравствени радници и сарадници учествовали у стицању и обнови знања и вештина (КБЦ „Звездара“, КБЦ „Земун“, Институту за онкологију и радиологију Србије, Институту за ментално здравље, Институту за ортопедско-хируршке болести „Бањица“, Клиници за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“, Институту за рехабилитацију и Специјалној болници за церебралну парализу и развојну неурологију).

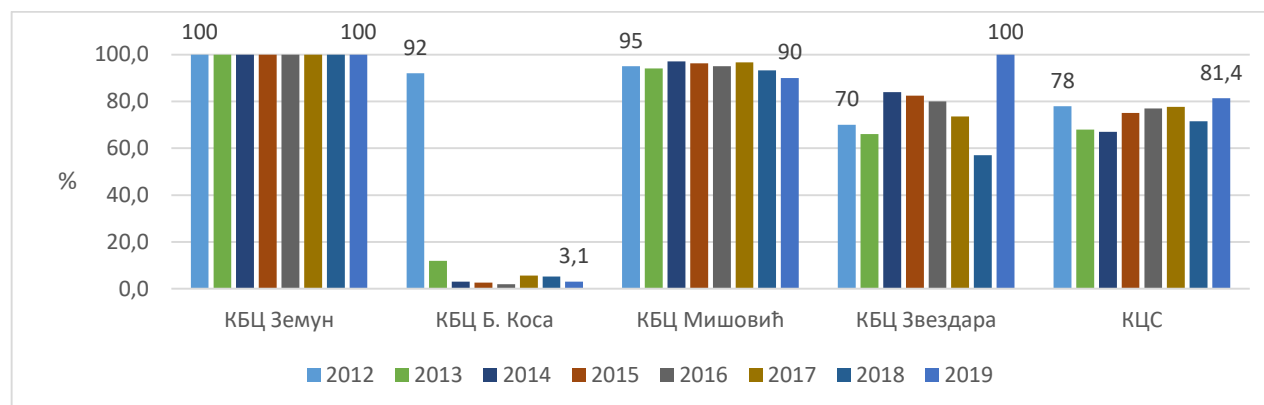
У још 8 болница је едуковано преко 85% запослених (КБЦ „Др Драгиша Мишовић“, Институту за здравствену заштиту мајке и детета Србије, Институту за реуматологију, Специјалној болници за цереброваскуларне болести „Свети Сава“, ГАК „Народни фронт“, Клиници за неурологију и психијатрију за децу и омладину, Специјалној болници за рехабилитацију и ортопедску протетику и Институту за медицину рада Србије „Др Драгомир Карајовић“). Едукацијама је обухваћено 81% у КЦС, 70% у Специјалној болници за интерне болести Младеновац, 36% у Заводу за психофизиолошке поремећаје и говорну патологију «Проф. др Цветко Брајовић» и 31% у Специјалној болници за болести зависности.

Ове болнице се веома разликују по намени (опште, специјалне), величини, врсти, дужини хоспитализације, нивоу заштите (секундарни, терцијарни), наставном статусу, опремљености, али и по броју и структури запослених у односу на старост, пол, занимање и др. што узрокује различите вредности показатеља квалитета. Наведене специфичности морају се узети у обзир приликом тумачења добијених резултата. Због

тога су, за потребе ове анализе, све болнице груписане у 5 група, и у оквиру група је вршено упоређивање показатеља квалитета у области стицања и обнове знања и вештина здравствених радника и сарадника.

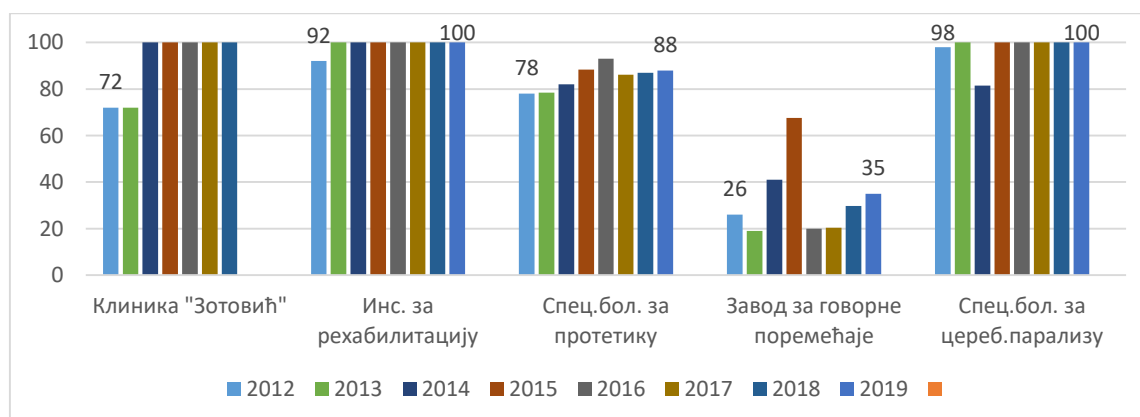
Посматрајући Клинички центар Србије и клиничко-болничке центре као сродне установе и као највеће болнице које збрињавају 60% пацијената у Београду, и имају највећи број запослених (9.612 здравствених радника и сарадника или 60%), уочавају се разлике у овом показатељу (графикон 2). Најмањи број здравствених радника и сарадника који су учествовали у стицању и обнови знања и вештина, као и ранијих година, био је у КБЦ „Бежанијска коса“ (3%), где су евидентирани само учесници екстерних едукација, што није у складу са методологијом извештавања овог показатеља. У КБЦ „Земун“, сви здравствени радници и сарадници су били укључени у стицање и обнову знања у свим посматраним годинама. У односу на претходну годину до највеће промене, и то повећања вредности овог показатеља дошло је у КБЦ „Звездара“, а у периоду од 2012. до 2019. године, тренд је растући, али без статистичке значајности ($b=1,564$, $p=0,481$), као и у Клиничком центру Србије ($b=0,871$, $p=0,299$). У КБЦ «Др Драгиша Мишовић» у 2019. години је 90% запослених учествовало у едукацијама, што је најмања вредност у посматраном периоду, а тренд је опадајући ($b=-0,494$, $p=0,196$).

Графикон 2. Проценат здравствених радника и сарадника који су учествовали у стицању и обнови знања у КЦС и КБЦ, 2012-2019.

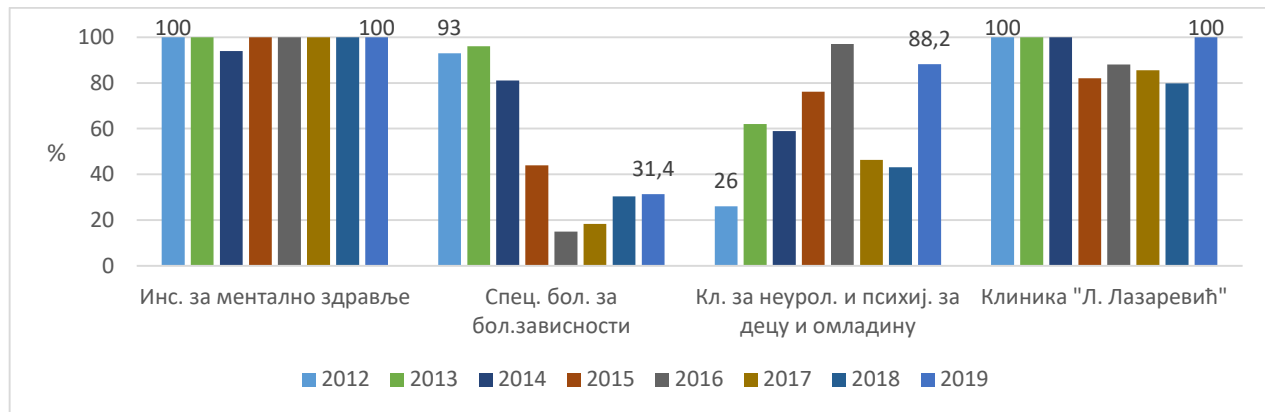
У болницама у којима се врши рехабилитација болесника, највише здравствених радника и сарадника је било на едукацији у Институту за рехабилитацију и Специјалној болници за церебралну парализу и развојну неурологију, 100%, а најмање у Заводу за психофизиолошке поремећаје и говорну патологију, 35% (графикон 3). У Специјалној болници за рехабилитацију и ортопедску протетику, овај показатељ има статистички значајан растући тренд у посматраном периоду ($b=1,545$, $p=0,041$). Тренд је растући и у Заводу за психофизиолошке поремећаје и говорну патологију, али без статистичке значајности ($b=0,081$, $p=0,977$).

Графикон 3. Проценат здравствених радника и сарадника који су учествовали у стицању и обнови знања у болницама за рехабилитацију у Београду, 2012-2019.

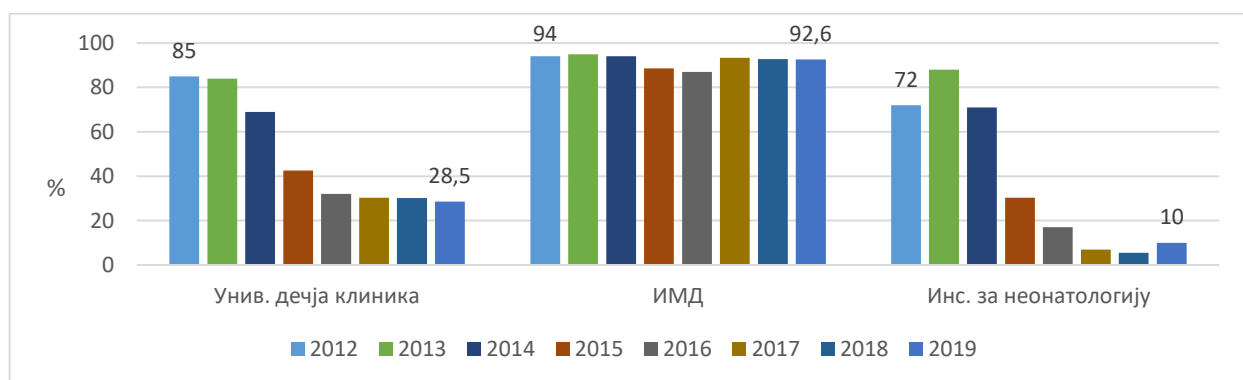
У болницама које се баве заштитом менталног здравља, у свим посматраним годинама, најмање је било запослених на едукацији у Специјалној болници за болести зависности, а највише у Институту за ментално здравље, где сви запослени учествују у стицању и обнови знања (графикон 4). У Клиници за неурологију и психијатрију за децу и омладину број здравствених радника и сарадника је мали, па су присутне велике осцилације овог показатеља, а у посматраном периоду тренд је растући, али без статистичке значајности ($b=3,854$, $p=0,334$). У Клиници за психијатријске болести «Др Лаза Лазаревић», иако су сви запослени били обухваћени едукацијама у 2019. години, тренд овог показатеља је опадајући ($b=-1,645$, $p=0,263$).

Графикон 4. Проценат здравствених радника и сарадника који су учествовали у стицању и обнови знања у болницама за заштиту менталног здравља у Београду, 2012-2019.

У групи педијатријских болница у Београду, проценат запослених здравствених радника и сарадника који су учествовали у стицању и обнови знања је највећи у Институту за здравствену заштиту мајке и детета Србије «Др Вукан Чупић», и има високе вредности у свим посматраним годинама, а тренд је лагано опадајући, али без статистичке значајности ($b=-0,288$, $p=0,552$). У Универзитетској дечјој клиници и Институту за неонатологију, последњих година се евидентирају само учесници екстерних едукација, што није у складу са методологијом извештавања овог показатеља (графикон 5).

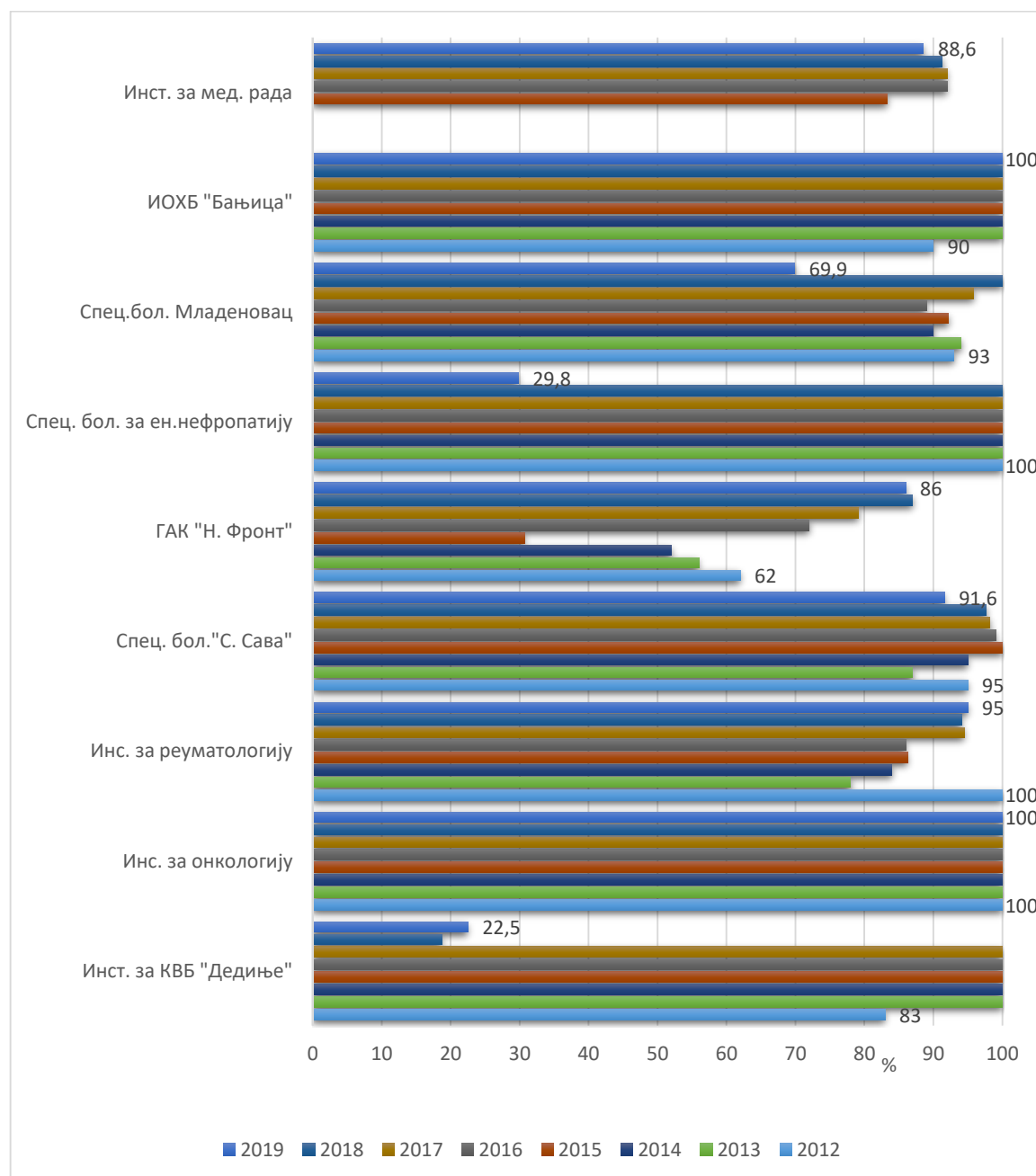
Графикон 5. Проценат здравствених радника и сарадника који су учествовали у стицању и обнови знања у педијатријским болницама у Београду, 2012-2019.

И у групи 9 преосталих болница постоје велике разлике у овом показатељу. Проценат здравствених радника и сарадника који су учествовали у стицању и обнови знања има вредности од 100% у Институту за онкологију и радиологију Србије и Институту за ортопедско-хируршке болести «Бањица», а само 22% у Институту за кардиоваскуларне болести «Дедиње» (графикон 6). У анализираном периоду постоје велике варијације вредности овог показатеља у Институту за КВБ «Дедиње», вишеструко смањење од 2018. године, као и у Специјалној болници за ендемску нефропатију (вишеструко смањење у 2019. години), што указује на сумњив квалитет извештавања.

У Специјалној болници за цереброваскуларне болести «Свети Сава» 92% запослених здравствених радника и сарадника је учествовало у стицању и обнови знања у 2019. години, а тренд овог показатеља је растући ($b=0,500$, $p=0,495$), као и у Институту за реуматологију, где је едуковано 95% запослених у 2019. години ($b=0,971$, $p=0,471$). Растући тренд је и у ГАК «Народни фронт» ($b=5,308$, $p=0,067$), а 86% запослених је учествовало и стицању и обнови знања у 2019. години, као у Специјалној болници за интерне болести Младеновац ($b=0,055$, $p=0,504$), где је 70% здравствених радника и сарадника учествовало у стицању и обнови знања. У Институту за медицину рада Србије «Др Драгомир Карајовић» овај показатељ износи 89%, а тренд у последњих 5 година, за које постоје подаци, је растући ($b=0,990$, $p=0,479$).

Графикон 6. Проценат здравствених радника и сарадника који су учествовали у стицању и обнови знања у осталим болницама у Београду, 2012-2019.

2. Број радионица, едукативних скупова и семинара одржаних у здравственој установи

- Извештава се као апсолутни број акредитованих програма (радионица, едукативних скупова и семинара) одржаних у здравственој установи у календарској години

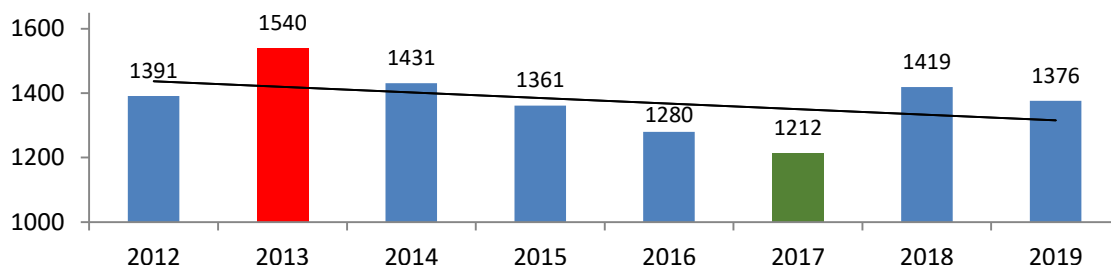
Формирањем Здравственог савета Србије, 2009. године, омогућени су услови за акредитацију стручних скупова у систему здравствене заштите. Здравствени савет Србије је стручно, саветодавно тело чије чланове бира Народна скупштина Републике Србије из редова еминентних стручњака из области здравствене заштите, стоматолошке заштите, струковних удружења лекара и САНУ. Једна од активности Савета је да врши процену квалитета програма континуиране едукације здравствених радника и здравствених сарадника, односно акредитацију програма континуиране едукације.

Бројна истраживања широм света усмерена су на изналажење најуспешнијих начина едукације здравствених радника, који ће унапређивати њихова знања, вештине, перформансе и исходе. Широко коришћене методе попут стручних конференција и семинара, унапређују знање, али имају мали утицај на побољшање професионалне праксе. (7) Препоруке су да програми континуиране медицинске едукације треба да се фокусирају на клиничке проблеме и обезбеђују информације које здравствени радници могу користити у пракси. (8) Највећи ефекти се постижу када су програми интерактивни, користе различите методе рада и дизајнирани су за мале групе лекаре исте специјалности. (9) Такође, програми континуиране едукације морају бити прилагођени различитим стилима учења, с обзиром да међу здравственим радницима постоје разлике у стилима учења (између хирурга и интерниста, интерниста и психијатара, између жена и мушкараца и др). (10)

Резултати

У 25 болница у Београду у току 2019. године одржано је 1.376 радионица, едукативних скупова и семинара, што је за 43 мање у односу на претходну годину (графикон 7). Када се искључе подаци за Клинику за рехабилитацију „Др Мирослав Зотовић“ за 2018. годину, да би се омогућила упоредивост за ове две године, број одржаних радионица и скупова је мањи за 29. У посматраном периоду од 2012. до 2019. године, број радионица, едукативних скупова и семинара има опадајући тренд који није статистички значајан ($b=-17,238$, $p=0,291$).

Графикон 7. Број едукативних скупова одржаних у болницама у Београду, 2012-2019.

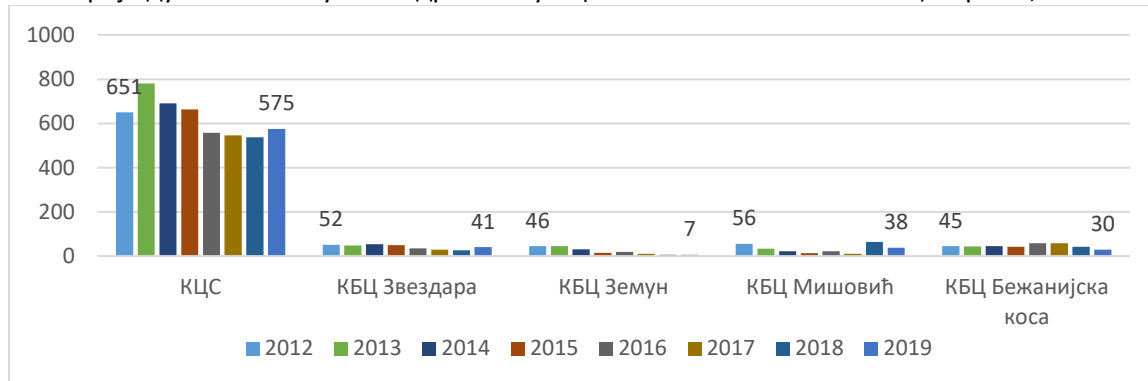

Највише едукативних скупова је одржано у Клиничком центру Србије, 575 или 42% свих скупова (иако нису све клинике и службе доставиле податке). У осталим болницама број одржаних едукативних скупова је био између 2 и 88.

Иако је број одржаних едукативних скупова у Клиничком центру Србије у 2019. години већи у односу на претходну годину, овај показатељ има опадајући тренд у посматраном осмогодишњем периоду, који је

статистички значајан ($b=-27,226$, $p=0,023$). Број одржаних едукативних скупова у клиничко-болничким центрима, у 2019. години, се креће од 7 у КБЦ „Земун“ до 41 у КБЦ „Звездара“ (графикон 8). У анализираном периоду, овај показатељ има опадајући тренд, али без статистичке значајности у КБЦ „Др Драгиша Мишовић“ ($b=-0,024$, $p=0,994$) и КБЦ „Бежанијска коса“ ($b=-0,714$, $p=0,648$), док је статистички значајан опадајући тренд у КБЦ „Звездара“ ($b=-3,190$, $p=0,03$) и КБЦ „Земун“ ($b=-6,226$, $p=0,001$).

Графикон 8. Број едукативних скупова одржаних у КЦС и клиничко-болничким центрима, 2012-2019.

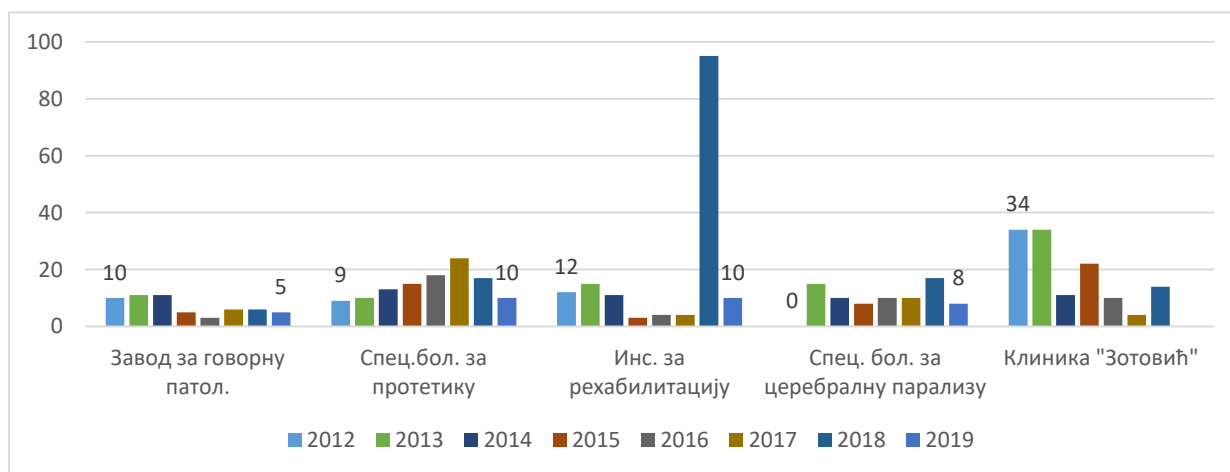

У болницама за рехабилитацију, највише едукативних скупова, по 10 одржано је у Институту за рехабилитацију и Специјалној болници за рехабилитацију и ортопедску протетику, а најмање у Заводу за психофизиолошке поремећаје и говорну патологију (графикон 9).

Овај показатељ има статистички значајан опадајући тренд у посматраном периоду у Заводу за психофизиолошке поремећаје и говорну патологију ($b=-0,917$, $p=0,041$), а растући тренд без статистичке значајности у Специјалној болници за церебралну парализу и развојну неурологију ($b=0,810$, $p=0,340$) и Специјалној болници за рехабилитацију и ортопедску протетику ($b=0,929$, $p=0,268$).

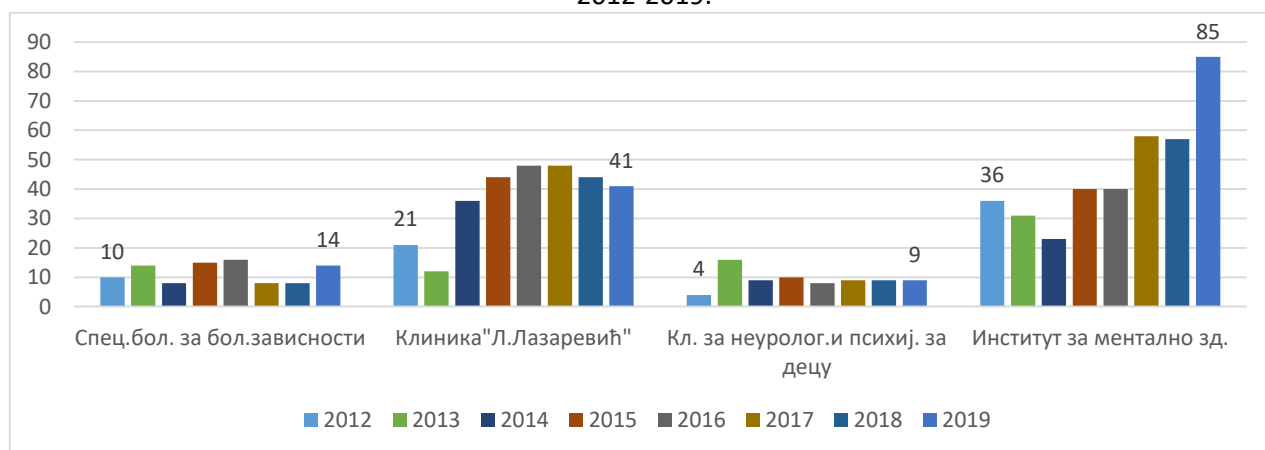
У Институту за рехабилитацију у 2018. години је забележено вишеструко повећање у односу на остале године што указује на сумњив квалитет извештавања. Клиника за рехабилитацију „Др М. Зотовић“ није доставила податке за 2019. годину, а у претходних 7 година број одржаних едукативних скупова има опадајући тренд, који је статистички значајан ($b=-0,142$, $p=0,037$).

Графикон 9. Број едукативних скупова одржаних у болницама за рехабилитацију у Београду, 2012-2019.

У болницама које се баве заштитом менталног здравља, постоје велике разлике у вредности овог показатеља, који се креће од 9 до 85 (графикон 10). Највише едукативних скупова одржано је у Институту за ментално здравље, 85, а у анализираном периоду тренд је растући ($b=4,321$, $p=0,037$). Статистички значајан растући тренд је и у Клиници за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ ($b=4,048$, $p=0,034$). У преостале две болнице број одржаних едукативних скупова је знатно мањи, а тренд је опадајући и у Клиници за неурологију и психијатрију за децу и омладину ($b=-0,024$, $p=0,967$) и у Специјалној болници за болести зависности ($b=-0,012$, $p=0,984$).

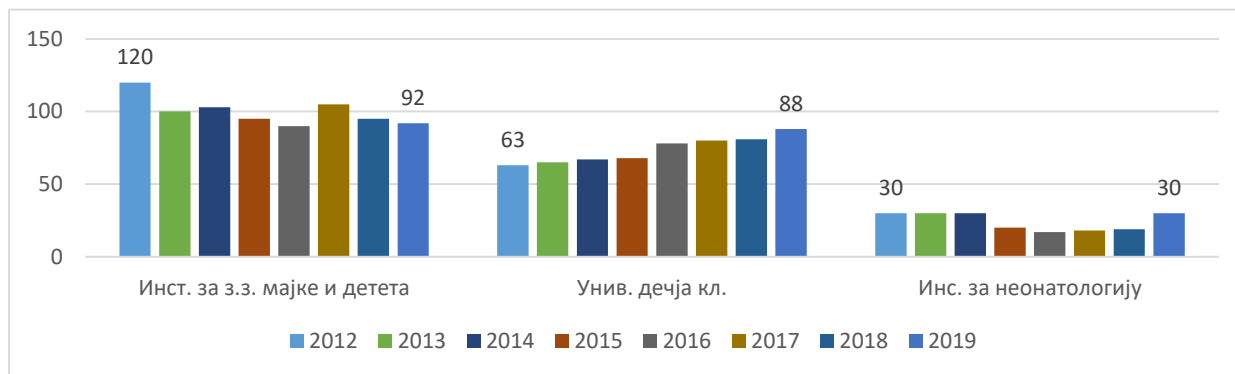
Графикон 10. Број едукативних скупова одржаних у болницама за заштиту менталног здравља у Београду, 2012-2019.

Међу педијатријским болницама у Београду, највећи број едукативних скупова у 2019. години је одржан у Институту за здравствену заштиту мајке и детета Србије (92), као и у свим ранијим годинама (графикон 11). Међутим, број одржаних едукативних скупова је мањи у односу на претходне године, а тренд овог показатеља је опадајући ($b=-2,619$, $p=0,071$). За разлику од Института, у Универзитетској дејој клиници се број одржаних едукација константно повећава и има највећу вредност у 2019. години, 88, а тренд је статистички значајно растући ($b=3,619$, $p=0,000$).

У Институту за неонатологију, број одржаних едукативних скупова је већи у односу на претходну годину, али и даље знатно мањи у односу на остале две педијатријске болнице. Тренд је растући, без статистичке значајности ($b=3,714$, $p=0,344$).

Графикон 11. Број едукативних скупова одржаних у педијатријским болницама у Београду, 2012-2019.

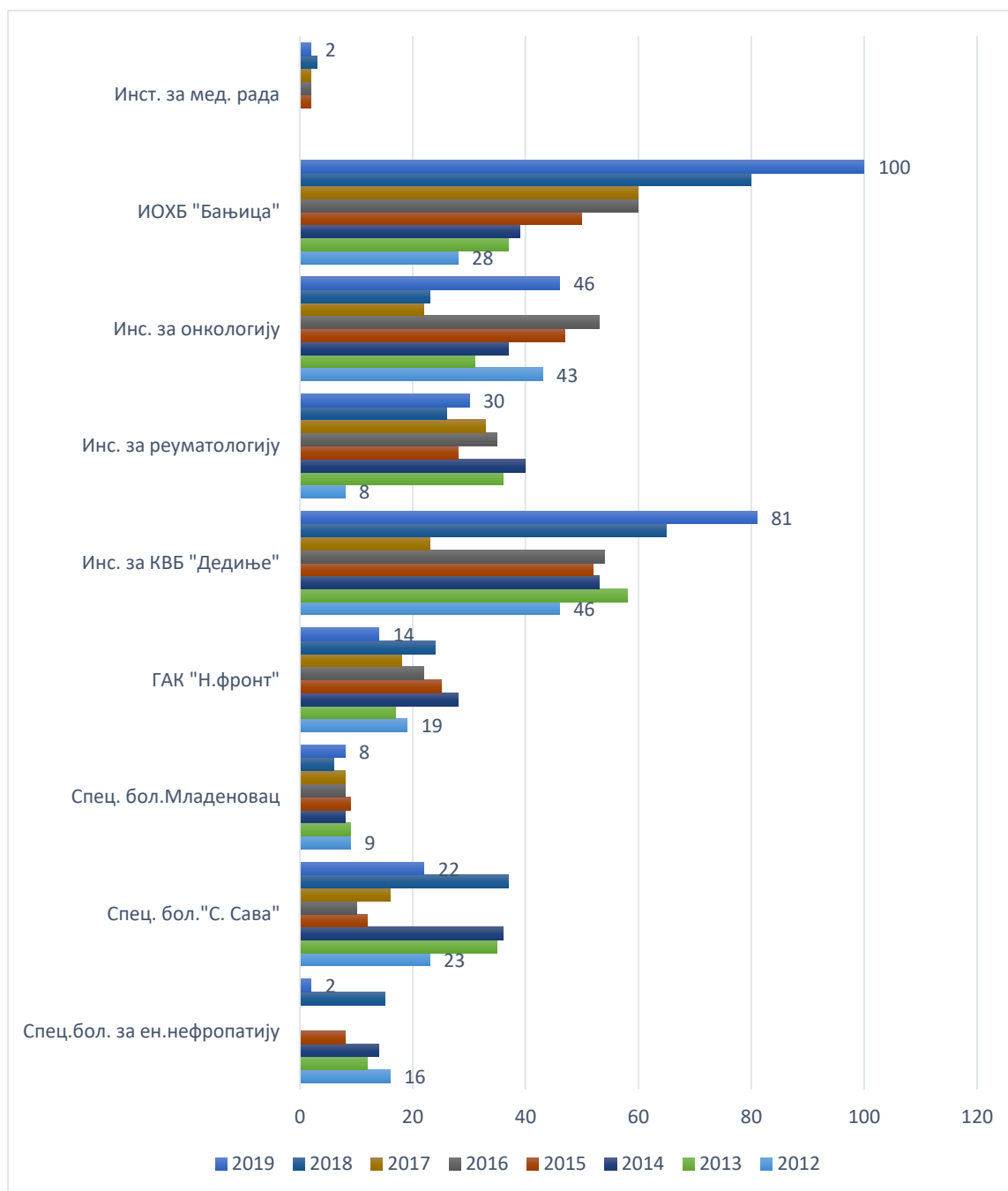
У групи преосталих болница, као и ранијих година, највећи број едукативних скупова је одржан у Институту за ортопедско-хируршке болести „Бањица“ (100) и Институту за КВБ „Дедиње“ (81), док су у Институту за медицину рада Србије „Др Драгомир Карајовић“ и Специјалној болници за ендемску нефропатију одржана само по 2 скупа (графикон 12). Статистички значајан растући тренд овог показатеља у анализираном периоду је присутан само у Институту „Бањица“ ($b=9,429$, $p=0,000$), док је у Институту за кардиоваскуларне болести „Дедиње“ тренд растући, али без статистичке значајности ($b=3,869$, $p=0,274$). И у Институту за реуматологију, где је одржано 30 скупова у 2019. години, тренд је растући ($b=1,071$, $p=0,521$). Број одржаних скупова у Специјалној болници за интерне болести Младеновац у посматраном периоду се креће између 6 и 9, а и у овој установи тренд је лагано растући ($b=0,833$, $p=0,328$).

У ГАК „Народни фронт“ у 2019. години је одржано 14 едукативних скупова, што је најмања вредност у посматраном периоду, а тренд је опадајући ($b=-0,393$, $p=0,625$). И у Специјалној болници за цереброваскуларне болести „Свети Сава, где су одржана 22 скупа, тренд је опадајући ($b=-0,702$, $p=0,711$). Иако је у Институту за онкологију и радиологију Србије одржано 46 скупова, двоструко више у односу на

претходну годину, и у овој установи тренд је опадајући ($b=-0,690$, $p=0,728$). Опадајући тренд овог показатеља је присутан и у Специјалној болници за ендемску нефропатију ($b=-1,583$, $p=0,143$).

У Институту за медицину рада Србије „Др Драгомир Карајовић“ број одржаних едукативних скупова у последњих 5 година, за које је Институт доставио податке, се креће између 2 и 3.

Графикон 12. Број едукативних скупова одржаних у осталим болницама у Београду, 2012-2019.

3. Број акредитованих програма континуиране медицинске едукације, а чији су носиоци (предавачи) запослени у здравственој установи

- *Извештава се као апсолутни број акредитованих програма континуиране медицинске едукације, од стране Здравственог савета Србије, у току календарске године, а чији су носиоци (предавачи) запослени у здравственој установи.*

Правилником о ближим условима за спровођење континуиране едукације за здравствене раднике и здравствене сараднике („Службени гласник РС“ бр. 2/2011, 23/2016 и 31/2018), дефинисано је да Здравствени савет Србије врши акредитацију програма континуиране медицинске едукације, најмање 4 пута годишње под условом да:

- 1) програм побољшава знање, вештине и стручност учесника;
- 2) програм је заснован на најновијим сазнањима и достигнућима струке;
- 3) бави се темама од већег социо-медицинског значаја;
- 4) доприноси побољшању квалитета професионалног рада дефинисане циљне групе;
- 5) је јасно дефинисана тема и циљна група заснована на образовању и здравственој специјализацији, врсти сталног образовања, садржају, распореду, предавачима, референцама и дужини програма и интелектуалном власништву;
- 6) програм одобри стручно тело организатора програма континуираног образовања, а ако такво тело нема одобрење организатора, даје га стручно тело одговарајућег удружења здравствених радника или одговарајући факултет;
- 7) предавач акредитованог програма је особа која има најмање пет година радног искуства и најмање исти ниво образовања као студенти.

Поступак континуиране едукације могу спроводити факултети, школе здравствене струке, коморе здравствених радника, здравствене установе, приватна пракса и удружења здравствене струке, Агенција за лекове и медицинска средства Србије, Агенција за акредитацију здравствених установа, Управа за биомедицину, као и друге јавне агенције, органи и организације над којима надзор врши Министарство здравља.

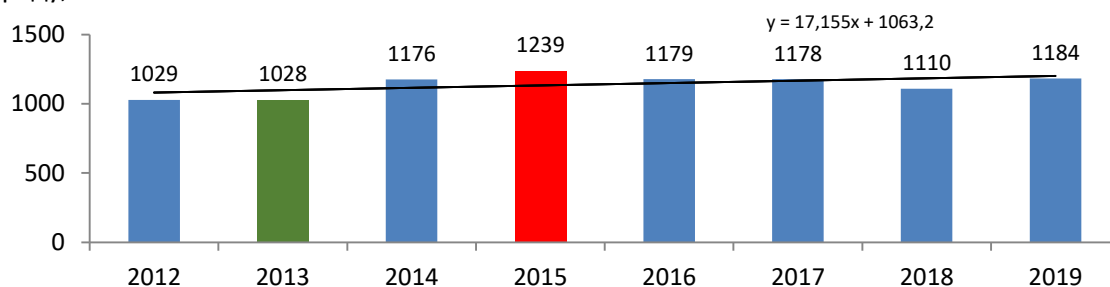
Запослени у здравственој установи, носиоци програма континуиране едукације, су уложили додатни напор у припрему и организацију наведеног програма, примењујући најновија доступна знања из области за коју је програм акредитован. Преносећи знања колегама, запослени обнављају и усавршавају своја знања и унапређују и свој квалитет рада.

Резултати

Према добијеним извештајима у току 2019. године, у болницама у Београду (без Клинике за рехабилитацију „Др М. Зотовић“, која није доставила податке) је акредитовано 1.184 програма континуиране едукације чији су носиоци (предавачи) запослени у здравственој установи (графикон 13). То је за 74 или 7% више у односу на претходну годину (Клиника „Др М. Зотовић“ у 2018. години није имала ниједан овакав акредитовани програм). Број акредитованих програма у болницама у Београду чији су носиоци запослени, показује растући тренд у периоду 2012-2019. године, који нема статистичку значајност ($b=17,155$, $p=0,163$).

Највише акредитованих програма, према очекивању, било је у највећој болници, Клиничком центру Србије, 599 или 51% од укупног броја, иако су подаци из ове установе некомплетни.

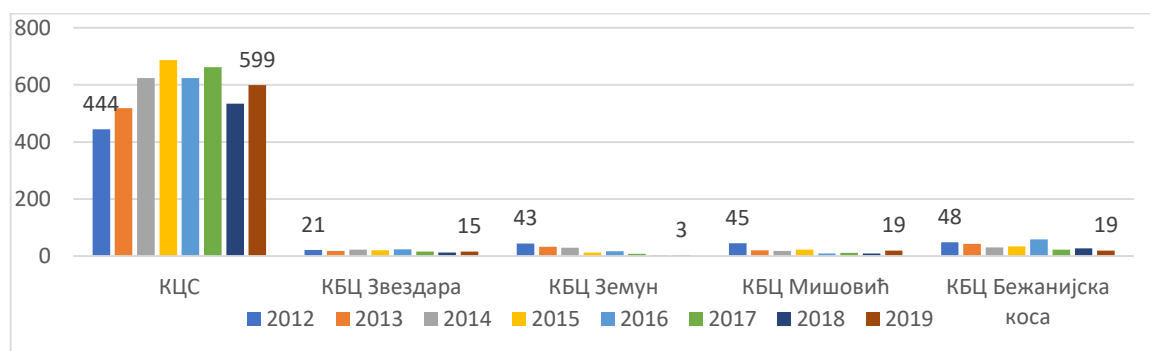
Графикон 13. Број акредитованих програма КМЕ чији су носиоци запослени у установи, у болницама у Београду, 2012-2019.

У клиничко-болничким центрима овај број се кретао између 3 (КБЦ „Земун“) и 19 (КБЦ „Бежанијска коса“ и КБЦ „Др Драгиша Мишовић“), (графикон 14).

У КЦС, број акредитованих програма чији су носиоци запослени у овој болници, у анализираном периоду има растући тренд, али без статистичке значајности ($b=69,905$, $p=0,100$). У клиничко-болничким центрима, тренд је опадајући, и то у КБЦ „Звездара“ ($b=-1,012$, $p=0,095$), КБЦ „Бежанијска коса“ ($b=-3,298$, $p=0,115$) и КБЦ „Др Драгиша Мишовић“ ($b=-3,298$, $p=0,064$), док је у КБЦ „Земун“ тренд значајно опадајући ($b=-5,857$, $p=0,00$).

Графикон 14. Број акредитованих програма континуиране медицинске едукације чији су носиоци запослени у КЦС и клиничко-болничким центрима

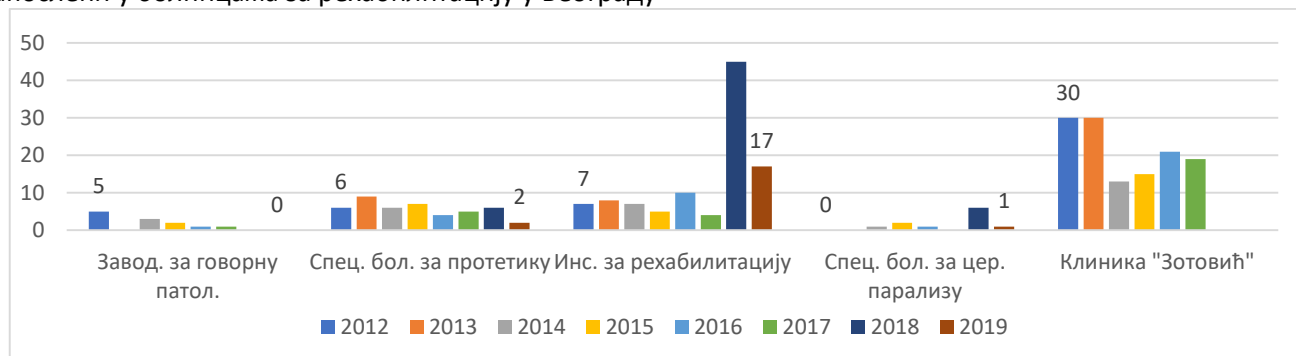
Међу болницама које се баве рехабилитацијом, највише акредитованих програма континуиране медицинске едукације је било у Институту за рехабилитацију, 17 (графикон 15). Ни један акредитован програм није одржан у Заводу за психофизиолошке поремећаје и говорну патологију.

У анализираном периоду од 2012. до 2019. године, тренд овог показатеља је опадајући у: Специјалној болници за рехабилитацију и ортопедску протетику ($b=-0,500$, $p=0,122$) и Заводу за психофизиолошке поремећаје и говорну патологију ($b=-0,500$, $p=0,058$).

Растући тренд без статистичке значајности имају Институт за рехабилитацију ($b=1,685$, $p=0,489$) и Специјална болница за церебралну парализу ($b=0,310$, $p=0,368$).

Клиника за рехабилитацију „Др Мирослав Зотовић“ није доставила податке за последње 2 године.

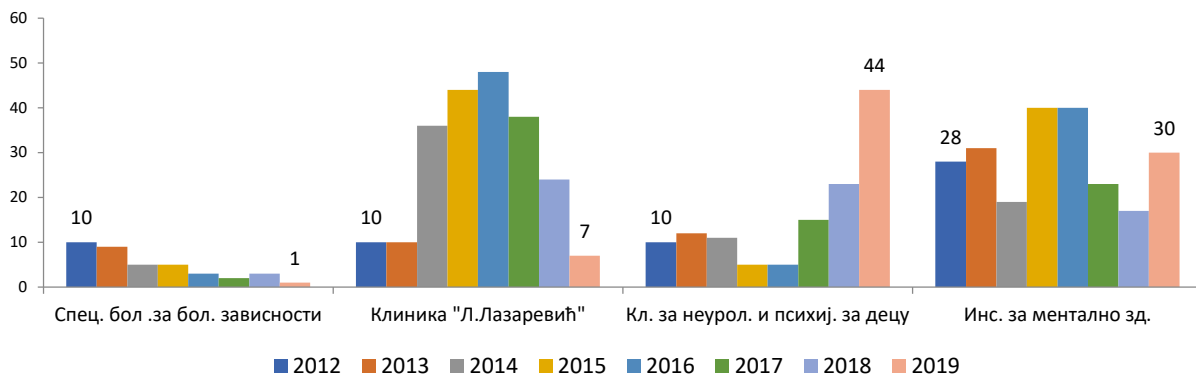
Графикон 15. Број акредитованих програма континуиране медицинске едукације чији су носиоци запослени у болницама за рехабилитацију у Београду

Од болница које се баве заштитом менталног здравља, по највећем броју акредитованих програма континуиране медицинске едукације, чији су носиоци запослени у установи, у 2019. години, истиче се Клиника за неурологију и психијатрију за децу и омладину (44), док је најмањи број (1), као и ранијих година, у Специјалној болници за болести зависности (графикон 16). У анализираном периоду овај показатељ има опадајући тренд у Специјалној болници за болести зависности ($b=-1,298$, $p=0,000$), као и у Институту за ментално здравље ($b=-0,524$, $p=0,726$).

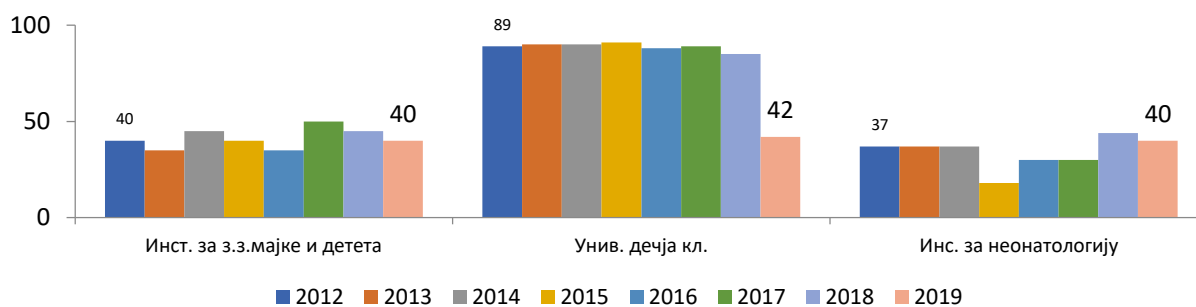
У Клиници за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“, у 2019. години је био најмањи број акредитованих програма, чији су носиоци запослени у здравственој установи, само 7, али је тренд овог показатеља растући у посматраном периоду, без статистичке значајности ($b=0,702$, $p=0,807$). Растући тренд је и у Клиници за неурологију и психијатрију за децу и омладину ($b=3,631$, $p=0,057$).

Графикон 16. Број акредитованих програма континуиране медицинске едукације чији су носиоци запослени у болницама за заштиту менталног здравља у Београду

У педијатријским болницама у Београду, у 2019. години број акредитованих програма чији су предавачи запослени у установи, је био уједначен у све три болнице са вредностима од 40 до 42 (графикон 17). У анализираном периоду, овај показатељ има растући тренд у Институту за здравствену заштиту мајке и детета Србије ($b=0,714$, $p=0,413$) и Институту за неонатологију ($b=0,560$, $p=0,686$), а опадајући тренд у Универзитетској дечјој клиници ($b=-4,294$, $p=0,094$).

Графикон 17. Број акредитованих програма континуиране медицинске едукације чији су носиоци запослени у педијатријским болницама у Београду

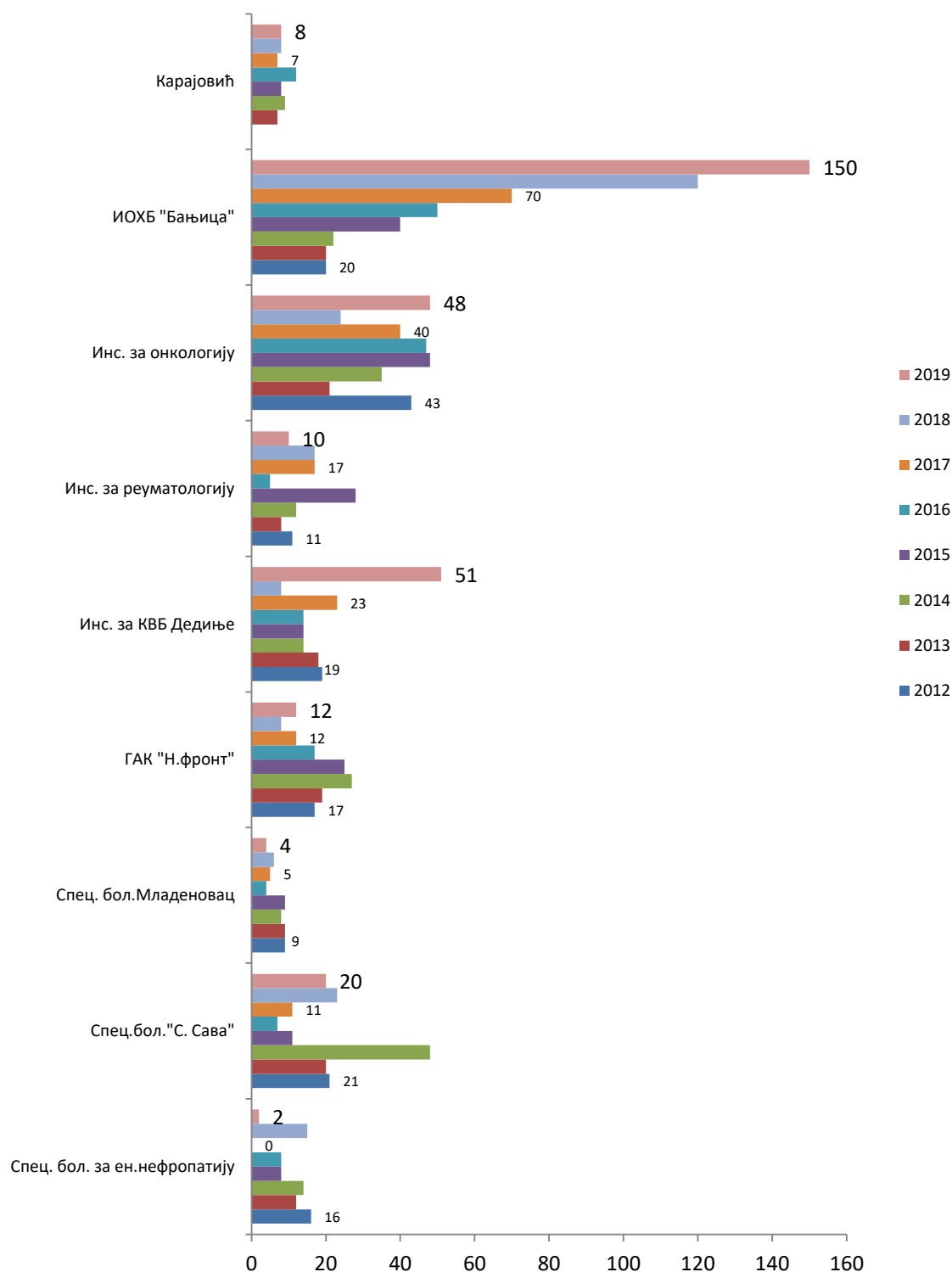

Од осталих болница у Београду, највише акредитованих програма чији су носиоци запослени у установи, као и ранијих година, било је у Институту за ортопедско-хируршке болести „Бањица“ (150). У свим осталим установама одржан је значајно мањи број акредитованих програма КМЕ, између 2 (Специјална болница за ендемску нефропатију) и 51 у Институту за кардиоваскуларне болести „Дедиње“ (графикон 18).

У периоду од 2012. до 2019. године број акредитованих програма чији су предавачи запослени у установи, има статистички значајан растући тренд у Институту „Бањица“ ($b=18,619$, $p=0,001$). Тренд овог показатеља је растући, али без статистичке значајности у: Институту за кардиоваскуларне болести „Дедиње“ ($b=2,393$, $p=0,272$), Институту за онкологију и радиологију Србије ($b=1,012$, $p=0,597$), Институту за реуматологију ($b=0,357$, $p=0,773$) и Специјалној болници за ендемску нефропатију ($b=0,012$, $p=0,991$).

Овај показатељ има опадајући тренд, али без статистичке значајности у: ГАК „Народни фронт“ ($b=-1,702$, $p=0,089$), Специјалној болници за интерне болести Младеновац ($b=-0,095$, $p=0,833$), Специјалној болници за цереброваскуларне болести „Свети Сава“ ($b=-1,274$, $p=0,577$), као и у Институту за медицину рада Србије „Др Драгомир Карајовић“ ($b=-0,693$, $p=0,294$).

Графикон 18. Број акредитованих програма континуиране медицинске едукације чији су носиоци запослени у осталим болницама у Београду

4. Постојање плана едукације за све запослене у здравственој установи

- Извештава се само да ли установа има план едукације за све запослене за календарску годину, са ДА или НЕ.

Резултати

Према добијеним извештајима, као и ранијих година, све болнице у Београду имају планове едукације за запослене у 2019. години.

ЗАКЉУЧАК

Здравствену заштиту у болницама у Београду, у 2019. години, је пружало 16.029 здравствених радника и сарадника (податке није доставила Клиника за рехабилитацију «Др Мирослав Зотовић»). У складу са Законом о здравственој заштити, они имају право и дужност да у току рада стално прате развој медицинске и других одговарајућих наука, као и да се стручно усавршавају ради одржавања и унапређења квалитета свога рада.

Према извештајима о показатељима квалитета за 2019. годину, око 79% здравствених радника и сарадника је учествовало у обнови знања и вештина о трошку установе. Постоје велике разлике између здравствених установа (од 3%, па до 100% у 8 болница), које су великим делом проузроковане неуједначеним евидентирањем и извештавањем. Неке болнице евидентирају само екстерне едукације за које је здравствена установасносила трошкове, док нису успостављени механизми за евидентирање учесника интерних едукација.

У анализираном периоду од 2012. до 2019. године, статистички значајан растући тренд овог показатеља је забележен само у Специјалној болници за рехабилитацију и ортопедску протетику.

Током 2019. године у болницама је одржано 1.376 акредитованих стручних скупова, радионица и семинара, а запослени из болнице су били носиоци (предавачи) у 1.184 скупа. Број одржаних акредитованих скупова је значајно повећан у периоду од 2012. до 2019. године у 4 болнице (Клиника за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“, Институт за ментално здравље, Универзитетска дечја клиника и Институт за ортопедско-хируршке болести „Бањица“), а смањен у 3 (КБЦ „Звездара“, КБЦ „Земун“ и Завод за психофизиолошке поремећаје и говорну патологију „Проф. др Цветко Брајовић“).

Број акредитованих стручних скупова, радионица и семинара, чији су носиоци запослени у болници има статистички значајан и то опадајући тренд само у КБЦ «Земун» и Специјалној болници за болести зависности.

Добијени резултати су показали да постоји велика неуједначеност здравствених установа у евидентирању показатеља у области стицања и обнове знања. Неке болнице евидентирају само учеснике екстерних едукација, неке болнице евидентирају само акредитоване програме континуиране едукације, док неке болнице евидентирају све одржане едукативне скупове и семинаре. Због тога је неопходно да се Методолошким упутством за поступак извештавања показатеља квалитета, прецизније дефинише начин евидентирања показатеља квалитета у области стицања и обнове знања и вештина здравствених радника и сарадника, као и механизми контроле добијених података и тиме постигне уједначено извештавање и омогући поређење добијених резултата.

ЛИТЕРАТУРА

1. Kendall-Gallagher D, Blegen MA. Competence and certification of registered nurses and safety of patients in intensive care units. *Am J Crit Care*. 2009;18(2):106-114. Доступно на: <https://dx.doi.org/10.4037%2Fajcc2009487> Приступљено: 10.06.2020
2. Covell CL, Sidani S. Nursing intellectual capital theory: testing selected propositions. *J Adv Nurs*. 2013; 69(11): 2432-45. Доступно на: DOI: [10.1111/jan.12118](https://doi.org/10.1111/jan.12118) Приступљено: 8.06.2020
3. Kendall-Gallagher D, Aiken LH, Sloane DM, Cimiotti JP. Nurse specialty certification, inpatient mortality, and failure to rescue. *J Nurs Scholarsh*. 2011;43(2):188-194. . Доступно на: <https://dx.doi.org/10.1111%2Fj.1547-5069.2011.01391.x> Приступљено: 10.06.2020
4. Prystowsky J, Bordage G, Feinglass J. Patient outcomes for segmental colon resection according to surgeon's training, certification, and experience. *Surgery* 2002; (132), 4: 663-672. Доступно на: <https://doi.org/10.1067/msy.2002.127550> Приступљено: 10.06.2020
5. Norcini J, Lipner R, Kimball H. Certifying Examination Performance and Patient Outcomes Following Acute Myocardial Infarction. *Medical Education* 2002; 36(9):853-9. Доступно на: <https://doi.org/10.1046/j.1365-2923.2002.01293.x> Приступљено: 10.06.2020
6. Sherman L, Nishigori, H. Current State and Future Opportunities for Continuing Medical Education in Japan. *Journal of European CME* 2020;9:1. 1729304. . Доступно на: <https://doi.org/10.1080/21614083.2020.1729304> Приступљено: 8.06.2020
7. David D, Thomson MA, Oxman A, et al. Changing Physician Performance: A Systematic Review of the Effect of Continuing Medical Education Strategies. *JAMA* 1995; 274(9):700-5. Доступно на: <https://doi.org/10.1001/jama.274.9.700> Приступљено: 10.06.2020
8. Moore D. How Physicians Learn and How to Design Learning Experiences for Them: An Approach Based on an Interpretive Review of Evidence. 2008. Доступно на: <https://www.researchgate.net/publication/303053351> Приступљено: 10.06.2020
9. Mansouri M, Lockyer J. A meta-analysis of CME effectiveness. *J Contin Educ Health Prof*. 2007;27:6–15. Доступно на: <https://doi.org/10.1002/chp.88> Приступљено: 10.06.2020.
10. Collins S , Nanda S, Palmer B, Mohabbat A, Schleck C, Mandrekar J, Mahapatra S, Beckman T, Wittich C. A cross-sectional study of learning styles among continuing medical education participants, Medical Teacher. 2018. Доступно на: <http://dx.doi.org/10.1080/0142159x.2018.1464134> Приступљено: 8.06.2020